

อนันต์ วัฒนานิกกร

"นักข่าวรูสมิแล"

พิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่
ผู้สำเร็จการศึกษา ณ มหาวิทยาลัยสง-
ขลานครินทร์ปีนี้ หนึ่งในจำนวนของผู้
รับพระราชทานปริญญาบัตรกิตติมศักดิ์
ได้แก่ คุณอนันต์ วัฒนานิกกร ซึ่งได้
รับพระราชทานปริญญาบัตรศิลป-
ศาสตรคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ประเภท
ทั่วไป เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบประวัติ
และผลงานท่านผู้นี้ รูสมิแลจึงเสนอ
บทความจากการสัมภาษณ์และขอบคุณ
คุณอนันต์ วัฒนานิกกรไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ณ บ้านเลขที่ ๑๗/๒ ถนนเจริญ
ประดิษฐ์ ตำบลรูสมิแล อำเภอเมือง จัง
หวัดปัตตานี ซึ่งเป็นบ้านพักของคุณ
อนันต์ วัฒนานิกกร หน้าบ้านต่อเติมเป็น
อาคารหอพักนักศึกษา ส่วนด้านหลัง
เป็นนิवासสถานเดิม สร้างหลังจากท่าน
อำลาชีวิตราชการขณะที่เราไปพบวันนั้น
เจ้าของบ้านกำลังรดน้ำต้นไม้ประดับ
ที่ปลูกไว้รอบ ๆ บ้านดูร่มรื่นสวย
งาม

เมื่อนั่งตรงที่นั่งรับแขก หน้าบ้าน
เรียบร้อยแล้ว และเมื่อทราบความประ-

สงค์ของรูสมิแล เจ้าของบ้านวัย ๗๐
ปี ซึ่งยังแข็งแรงก็ยิ้มด้วยอารมณ์ดีว่า
“ความจริงผมไม่ชอบกาแนะนําตนเอง
เลยครับ เพราะผมยังยึดถือคติของ
หลวงวิจิตรฯ ที่ว่าจงทำดีแต่อย่าเด่นจะ
เป็นภัย เพราะไม่มีใครอยากเห็นเราเด่น
เกิน”

อาศัยที่เราเคยรบกวนขอบทความ
ความลงพิมพ์ในรูสมิแลเป็นประจำ ท่าน
เลยเล่าประวัติและผลงานด้วยความยินดี

“ผมเกิดเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๘ ที่ตำบลอานาษฎร อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี เป็นบุตรของนางเผ็กเฮ็ง และหลวงสาภุสการธานี หรือนายช้อยจ่าย วัฒนานิกกร นามสกุลนี้รัชกาลที่ ๖ พระราชทานคราวเสด็จมาฝึกเสือป่าที่มณฑลนครศรีธรรมราชกับปี พ.ศ. ๒๔๕๗ เวลานี้พี่น้องผมยังมีชีวิตอยู่ ๓ คนครับ คือ นายมาโนช วัฒนานิกกร เจ้าของโรงน้ำแข็ง ปัตตานี นายมานิตย์ วัฒนานิกกร เป็นพ่อค้าอยู่ที่ยะลา และนายเกียรติ วัฒนานิกกรอยู่ที่ลำปางครับ ส่วนภรรยาผมชื่ออุบล เสียชีวิตเมื่อครั้งไปทัศนจารที่เขาใหญ่ ปี ๒๕๑๗ ลูก ๆ ผมมี ๕ คน ชาย ๓ หญิง ๒ ครับ ลูกหญิง ๒ คน เป็นครู อีกคนหนึ่งทำงานธนาคาร ส่วนลูกชายคนหนึ่งเป็นครู และอีกคนหนึ่งเพิ่งจบช่างกลปทุมวันครับ”

คุณอนันต์ได้พูดถึงประวัติการศึกษาว่า “ผมเรียนจบชั้นประถมที่โรงเรียนเพชรานุกุลกิจ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี แล้วไปเรียนโรงเรียนฝึกหัดครูมณฑลซึ่งอยู่ที่บริเวณเขาตุมเมื่อจบชั้นประโยคครูมูลแล้วก็ออกมารับราชการเป็นครูตั้งแต่อายุ ๑๘ ปี เริ่มเป็นครูที่โรงเรียนประจำอำเภอยะหริ่ง ก่อนครับ จากนั้นได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจการศึกษาอำเภอบ้าง สารวัตรศึกษาบ้าง เป็นครูบ้าง คือคนเดียวทำงานหลายหน้าที่ครับ ตอนหลังผมสอบได้ชุดครูประโยคประถม เลยมีสิทธิสอบเป็นนักศึกษาริการอำเภอ บรรจุเข้าทำงานเป็นศึกษาริการอำเภอแทนขุนจาววิเศษศึกษากร ซึ่งท่านปลดเกษียณพอดี จากนั้นผมได้ย้ายไปเป็นศึกษาริการอำเภอยะรังครับ”

“อยู่อำเภอยะรังอำเภอเดียว ท่านไม่เคยย้ายไปที่ไหนเลยหรือครับ” เราถาม

อดีตศึกษาริการอำเภอพยัคฆะพม่า ซ้ำ ๆ “ใช่ครับ ผมไม่เคยขอย้ายเลยจนปลดเกษียณ ทั้งที่ศึกษาริการจังหวัดหรือศึกษาริการภาคต้องการให้ผมย้าย แต่ผมเห็นว่าอำเภอยะรังเคยเป็นเมืองโบราณของปัตตานีมีเรื่องราวที่น่าสนใจ และค้นคว้าอย่างน่าสนใจ ผมได้รับแรงกระตุ้นจากขุนศิลปกิจพิสัย และขุนศิลปกรรมพิเศษ ท่านทั้งสองเป็นที่ปรึกษาให้แก่ผมเป็นอย่างดี เวลานั้นครูส่วนใหญ่ไม่มีใครสนใจศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน นอกจากผมและท่านขุนทั้งสองครับ”

คุณอนันต์ จิบน้ำเย็นแล้วเล่าต่อไปว่า “เวลานั้นที่อำเภอยะรังมีชาวบ้านชุดพบโบราณวัตถุอยู่เสมอ ผมเองได้รวบรวมโบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแห่งนี้ และมอบให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ มากกว่า ๗๐ กว่าชิ้นครับ คือมอบให้ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จังหวัดสงขลา สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จังหวัดสงขลา โบราณวัตถุเหล่านี้ได้แก่ศิลาสิงห์ และแท่นศิลาสิงห์ พระพุทธรูปดินดิบ สมัยศรีวิชัย หินบดดา เบ้าดินหูศิลาสมัยทวารวดี ตะลุงเจดีย์ดินเผาแบบสมัยศรีวิชัยและสมัยทวารวดี ปูนปั้นซึ่งเป็นชิ้นส่วนของโบราณสถานมีศิลปะลวดลายคล้ายคลึงกับลวดลายศิลปะสมัยคุปตะ ผมคิดว่าสิ่งเหล่านี้มีคุณค่าต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลป์ และใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิจัยหาอายุของเมืองโบราณที่ปัตตานีได้อย่างดีครับ”

เกี่ยวกับการสำรวจเมืองโบราณ

ที่อำเภอยะรังนั้น คุณอนันต์มีผลงานการค้นคว้าไว้มาก และได้เสนอแนะว่า “เรื่องนี้ผมคิดว่าควรช่วยกันสำรวจค้นคว้าหาแหล่งโบราณสถาน และจัดทำแผนที่แสดงตำแหน่งที่ตั้งของโบราณสถานโดยใช้แผนที่ทางอากาศเป็นแบบสำหรับจัดหาตำแหน่งที่ตั้งและบริเวณที่พบโบราณวัตถุและบริเวณโบราณสถาน เพื่อเป็นประโยชน์แก่นักประวัติศาสตร์ และหน่วยราชการสำหรับใช้ศึกษา ตลอดจนใช้เป็นแนวทางสำรวจหรือทำการวิจัยต่อไป นอกจากนี้ผมเองยังทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ให้แก่ นักศึกษา นักโบราณคดี และนักประวัติศาสตร์ทั้งในและต่างประเทศที่เข้ามาศึกษาเมืองโบราณในเขตอำเภอยะรังที่สำคัญได้แก่คณะ SPAFA ซึ่งประเทศไทย โดยกรมศิลปากรเป็นผู้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ศรีวิชัย เมื่อปี ๒๕๒๖ ที่สุราษฎร์ธานี มีผู้เชี่ยวชาญกลุ่มประเทศอาเซียนมาศึกษาเรื่องที่ตั้งศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัย ผมก็ทำหน้าที่ช่วยอธิบายเมืองโบราณที่ยะรังให้ฟังครับ”

นอกจากเป็นผู้สนใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแล้ว คุณอนันต์ วัฒนานิกกร ยังมีความสนใจเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านด้วย โดยเฉพาะคติชาวบ้านของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม จากการเป็นลูกที่ปัตตานีดังนั้นพยายามลาหยุดท้องถิ่นท่านจึงมีความชำนาญ สามารถสื่อสารกับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี และไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการค้นคว้าหาข้อมูลมาเผยแพร่แก่ผู้สนใจ

คุณอนันต์ เล่าถึงผลงานเผยแพร่เกี่ยวกับงานเขียนว่า “ผมเขียนบทความทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีท้องถิ่น กติชาวบ้านลงในวารสารต่าง ๆ โดยเฉพาะวารสารรัฐสมิแลของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผม

เขียนเป็นประจำ นอกจากนี้มีงานเขียนในหนังสือที่ระลึกในโอกาสต่าง ๆ และเขียนในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ของสถาบันทักษิณคดีด้วยครับ ขณะนี้ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รวบรวมข้อเขียนของผมตีพิมพ์เป็นเล่มชื่อ “แลหลังเมืองตานี” คงจะพิมพ์เสร็จในไม่ช้านี้ครับ หนังสือเล่มนี้มีบทความจากการค้นคว้าไม่ต่ำกว่า ๒๐ เรื่อง เช่น เรื่องเมืองลังกาสุกะหายไปไหน เมืองสะอูเลาอยู่ที่ไหน ประวัติเมืองหนองจิก พระยาตานี (ขวัญชัย) กับการแบ่งแยกเมืองตานี ปีนพญาตานี วายังเซียม มะโย่ง การเล่นมะดีอีร์ มัสยิดกรือเซะ และวัดมูจลินทวาปีวิหาร”

ระหว่างที่ทำหน้าที่เป็นศึกษานิเทศก์การอำเภอ นั้น คุณอนันต์ ได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือชาวอำเภอยะรังให้มีความสนใจต่อการศึกษาเป็นอย่างดี ท่านเล่าว่า “ผมและคณะได้ขยายการศึกษาด้านการประถมศึกษาและมัธยมศึกษาออกไปครอบคลุมพื้นที่ทั้ง ๑๒ ตำบล คิดเป็นระยะทาง ๒ กิโลเมตรต่อโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน ๑ โรง และยังร่วมมือกับศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา ๒ ทำการทดลองการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็กขึ้นที่โรงเรียนบ้านสะนอเป็นครั้งแรกของจังหวัดปัตตานี และเขตการศึกษา ๒ นอกจากนี้ยังร่วมมือกับศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา ๒ ทำการทดลองการสอนแบบเบ็ดเสร็จแก่ผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือเป็นครั้งแรกของปัตตานีและเขตการศึกษา ๒ เพื่อศึกษาการเรียนการสอนผู้ใหญ่ ตลอดจนหลักสูตรให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่และความต้องการของประชาชนในท้องที่ ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏผลเป็นที่พอใจ และต่อมาเขตการศึกษา ๒ ก็ขยายการศึกษาประเภทนี้ออกไปทุกจังหวัดครับ”

เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์นั้น อดีตศึกษาธิการอำเภอมีทัศนะดังนี้ “เท่าที่ผมสัมผัสรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านทั่ว ๆ ไปว่า การผลิตบัณฑิตแขนงต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมและหน่วยราชการ ถ้าเป็นไปได้ก็ควรเพิ่มการผลิตบัณฑิตสาขาอื่น ๆ ออกไปอีก โดยให้ตรงกับความต้องการของตลาดและสนองความต้องการของประชาชนในภาคใต้ เพื่อการมีโอกาสศึกษาที่ทัดเทียมกับประชาชนในภาคกลาง ส่วนเรื่องการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมนั้น ผมเห็นด้วยที่มหาวิทยาลัยจัดตั้งศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ และศูนย์แห่งนี้จะเป็นแหล่งค้นคว้าเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ ซึ่งมีเรื่องแปลกพิศดารน่าสนใจกว่าภาคอื่นอีกมากครับ”

คุณอนันต์ พูดต่อไปว่า “เวลานี้ผมได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ถือเป็นกรรมการวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี กรรมการที่ปรึกษาศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และเป็นที่ปรึกษา และวิทยากรเกี่ยวกับโครงการวิจัยเรื่องเรือนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ครับ”

ปัจจุบันอดีตศึกษาธิการอำเภอนอกจากมีงานค้นคว้าและงานเขียนดังกล่าวแล้ว ท่านยังเป็นนักโหราศาสตร์สามารถผูกดวงชะตาได้อย่างแม่นยำ จึงมีผู้ไปพยุท่านเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่เสมอ

ก่อนที่เราจะยุติการสนทนา คุณอนันต์ วัฒนานิกกร ได้กล่าวขอบคุณที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้เสนอให้ท่านได้รับพระราชทานปริญญาบัตรกิตติมศักดิ์ ซึ่งนำความภาคภูมิใจให้แก่ท่านและวงศ์ตระกูล ๐